

popolnoma za gotovo povedati, je-li potrebuje zemlja gnojitve s kalijem, vapnom in fosforno kislino in v koliki množini. Toda kdor tako misli, ta pripisuje kmetijskemu (agrikulturnemu) kemiku več umetnosti, nego jo v resnici premore. Kadar namreč presojava rodovitnost kake zemlje, ni toliko ležeče na tem, je-li v enem *ha* 100 kil redilnih snovij več ali manj, ampak glavna stvar je, da je na razpolago dovolj redilnih snovij rastlinam, ki bodo tamkaj rastle prihodnje leto.

O množini redilnih snovij, ki se nahajajo v enem *ha* njive, napravimo lahko naslednji račun:

1 m^3 gline tehta 1350 *kg*

1 „ peščine „ 1550 „

En *ha* ima 100 000 kvadratnih metrov površine in bi imel v globini enega metra 10.000 m^3 , t. j. $13\frac{1}{2}$ do 15 milijonov *kg* prsti.

Če pa pomislimo, da jemlje rastlina svoj živež samo iz prsti do $\frac{1}{3}$ metra globoko, tedaj bi imele na enem *ha* na razpolago še vedno $4\frac{1}{2}$ do 5 milijonov *kg* zemlje. Ako bi pokazala kemična analiza ali razkroj, da ima ta prst recimo fosforne kisline samo $\frac{1}{10}$ od 100, bi bila na celem *ha* vendar te snovi ogromna množina 4500 do 5000 *kg*.

Popolnoma ubožana zemlja, ki bi imela samo $\frac{1}{100}$ od sto dotične redilne snovi, ima potemtakem še vedno 450 do 500 *kg* fosforne kisline, kalija in podobnega. Ako v taki zemlji gnojenje s 4 *q* kajnita ali Tomaževe moke na hektarju dela čudeže, potem je to zanesljivo znamenje, da pretežna večina redilnih snovij ni lahko raztopna, torej tudi nežnim rastlinskim sesalkam nedostopna. Nasprotno pa imamo redilne snovi v umetnih gnojilih lahko razstopne in rastlini pristopne, odtod takojšnji znameniti učinek sicer primeroma majhne množine gnojil.

Glavna naloga kemične analize bi torej prav za prav morala biti določitev ne samo občne množine redilnih snovij, ampak veliko več določitev lahko raztopnega, rastlinam pristopnega dela. V tem oziru je pa kemična analiza kljub vsemu bahatemu napredku modernega znanja še daleč, daleč nazaj, četudi je v stanu nam nekaj malega že pojasniti, boljše pojasnilo dobimo seveda o potrebi gnojil svojega zemljišča, ako napravimo tako zvani „rastni poskus“.

Ako rasto naše rastline pod gotovimi okolnostmi v zemlji, tedaj zamoremo določiti, koliko kalija, oziroma fosforne kisline ali dušika so odvzete zemlji. Ako hočem na pr. določiti, koliko potrebuje kaka zemlja fosforne kisline, moramo pri rastnem poskusu obilno zagnojiti z dušikom in kalijem, ravnajoč se po važnem „zakonu najmanjše količine“ (ali minima), ki pravi, da je uspeh kakega pridelka vselej odvisen od množine one potrebne redilne snovi, ki je je najmanj v zemlji. Ko smo to storili, nam rastline same pokažejo, koliko fosforne kisline so vzele iz tal. Na kaki bližnji parceli pa napravimo drug poskus, pri

kojem damo zemlji isto množino kalija in dušika, kot v prvem slučaju, zraven pa še količino fosforne kisline in potem primerjamo pridelka obeh kosov mej seboj.

Ako dobimo s pomočjo fosfornokislega gnojila mnogo obilnejšo žetev, potem iz tega lahko sklepamo, da to velja tudi za prosto polje, ki torej pogreša fosforne kisline. Ta sklep v obče tudi velja, samo z nekimi pridržki. Vender je rastni poskus še najzanesljivejše sredstvo za določitev, katere ali katerih redilnih snovij je v zemlji najmanj. Ker nam vprašanje o kaliju in vapnu kemična analiza popolnoma določno reši, zato gre pri rastnih poskusih večinoma le za določitev potrebščine fosforne kisline in dušika. Ravno to vprašanje pa reši lahko tudi kmetovalec z natančnim gnojilnim poskusom na polji. Najbolj prav pa imajo mej gospodarji, ki bi radi imeli jasnost glede potrebščin svojega polja, oni, ki se poleg rastnega poskusa poslužijo še kemičnega razkroja.

Z v o n.

Spisal Jules Lemaitre.

I.

Mala župnija Lande-Fleurie je imela star zvon in starega kurata.

Zvon je bil že tako razpočen, da je bilo njegovo zvonjenje enako kašljanje stare žene; bilo je zoperno slišati ter je žalostilo kmete in pastirje, raztresene po poljih.

Kurat, abbé Corentin, pa je bil še trden vkljub svojim 75 letom. Imel je otroški obraz, naguban, vender rudeč, obrobljen od belih, predivu enakih las, predivu, kakoršnega so predle pridne ženice v Lande-Fleurie. In bil je češčen od svojih ovčic radi svoje dobrohotnosti in velike radodarnosti.

Ker se je približeval čas, ko bi imel gospod Corentin praznovati petdesetletnico svojega mašništva, sklenili so njegovi farani, da mu podarijo nekaj posebnega za praznik te obletnice.

Trije cerkveni očetje so nabirali na tihem po vseh hišah, in ko so bili nabrali sto tolarjev, nesli so jih kuratu in ga prosili, naj gre v mesto in tam izbere sam nov zvon.

„Otroci moji“, je dejal abbé Corentin, „moji ljubi otroci . . . to je očitno dobri Bog, ki . . . tako-rekoč . . . na kakšen način . . .“

Več ni mogel spregovoriti, tako je bil ginjen. Drugega ni mogel ko šepetati: Nunc dimittis servum tuum, Domine, secundum verbum tuum in pace. (Sedaj izpusti svojega hlapca v miru, o Gospod, po tvoji besedi)

II.

Brž drugo jutro se je abbé Corentin napotil kupiti zvon. Moral je koračiti dve miljii hoda do trga Rosy-les-Roses, od koder odhaja poštni voz, ki prevaža do mesta Pont-l'Archevêque, ki je glavno mesto provincije.

Bil je lep dan. Življenje dreves, ptičev in koristnih in lepotnih rastlin šumelo je v svitu solnca na obeh straneh pota. In stari kurat, čegar glava je bila že polna lepega zvonkljanja, koračil je veselo in hvalil Boga, kakor sv. Frančišek, za radost v stvarjenju.

Ko se je približeval trgu Rosy-les-Rosesu, videl je ob kraju ceste izprežen voz glumačev. Ne daleč od tega voza je ležal star konj stegnjen, vse štiri že trde od sebe držeč, rebra in ostre kosti hrbta so silile, da bi predrle oguljeno kožo, kri v nosnicah, glava neizmerna in oči bele.

Star mož in stara žena, oblečena v bizarne halje in rudečkasto pletenino, krpa pri krpi, sta sedela ob robu jarka in jokala ob starem mrtvem konju.

Deklica petnajstih let pa je vstala iz jarka in tekla proti duhovnemu gospodu rekoč:

Milodar gospod kurat! blagovolite dati milodar.

Glas ji je bil hripav in mil hkrati ter je modularl prošnjo v cigansko pesem. Deklica, katere polt je imela barvo pravkar ustrojenega usnja, ni bila boljše oblečena od starih; imela je pa široke, črne voljne zenice in ustnice ko zrele češnje; nje rumeno naročje je bilo tetovirano z modrimi cvetlicami, in obroček iz bakra je držal njene črne lase v podobo pahljače na obeh straneh njenega suhega obraza, kakor se to vidi na egipčanskih podobah.

Abbé, stopaje bolj počasi, je bil že vzel iz svoje denarnice dva sousa. Ko je pa pogledal deklici v oči, se je ustavil in jo začel izpraševati.

„Moj brat“, je pripovedovala, „je v zaporu, ker so pravili, da je ukradel kuro. On nas je preživil, in mi nismo že dva dni ničesar jedli.“

Abbé je utaknil sousa zopet v denarnico in potegnil iz nje srebrn denar.

„Jaz“, je nadaljevala, „znam žongljati in moja mati prorokuje srečo. Ali ne dovolijo nam več izvrševati naše obrti po mestih in vaseh, ker smo preveč revni. In sedaj vidite, je naš konj tudi mrtev. Kaj bo z nami?“

„Ali“, vpraša abbé, bi si ne mogli poiskati dela na deželi?

„Ljudje se nas boje in nas kamenjajo.“

Potem, nismo se učili delati; drugzega ne znamo, ko glumačiti. Ko bi imeli konja in nekoliko denarja, da bi se oblekli, mogli bi še živeti od naše obrti... Pa tako nam ne ostane drugzega ko umreti.

Abbé vtakne srebernjak zopet v svojo denarnico.

„Ali ljubiš gospoda Boga?“ vpraša dekleta. „Ljubila bi ga, če nam pride na pomoč“, reče dekle.

Abbé je čutil za pasom težo možnje, v kateri je bilo sto tolarjev njegovih faranov.

Beračica kar ni pustila iz oči duhovnika iz svojih ciganskih oči, katerih se ni videlo drugzega ko punčice. Abbé pa je izpraševal nadalje: „Ali si pridna?“

„Pridna?“ reče ciganka osupnjena, ker ni razumela.

„Reci: Moj Bog, jaz Te ljubim!“

Otrok molči, oči pa so mu zalite s solzami.

Abbé si odpre suknjo in potegne debelo možnjo polno denarja.

Ciganka pa zgrabi možnjo s hitrostjo opice in reče:

„Gospod kurat, jaz Vas ljubim, ker ste dober“. In zbeži proti starima, ki sta še vedno nepremično plakala nad mrtvim konjem.

III.

Abbé je nadaljeval svojo pot proti Rosy-les-Rosesu, premišljujoč veliko bedo, v kateri pušča toliko svojih stvari, in molčeč, da bi razsvetlil to majhno ciganko, ki očividno ni imela veronauka in ki morda še sv. krsta ni prijela.

Ali naenkrat se je spomnil, da ni potreba hoditi v Pont-l'Archevêque, ker nima več denarja za zvon. In vrnil se je.

Težko mu je sedaj razumeti, kako je mogel dati nepoznani beračici, glumačici tako veliko svoto — in ki še njegova ni bila.

Pospešil je torej korake upajoč, da vidi ciganko še enkrat. Pa ob kraju ceste ni bilo drugzega več ko mrtvi konj in izprežen voz.

Premišljeval je, kaj mu je storiti. Brez dvoma, pregrešil se je bil težko; zlorabil je zaupanje svojih ovčic, poneveril denar, bil je nekako kriv tatvine.

In previdel je s strahom posledice svojega pregreška. Kako ga skriti? Kako ga poravnati? Kje dobiti sto drugih tolarjev? In med tem, kaj naj odgovorim vpraševalcem? Kako naj razložim svoje postopanje?

Nebo se je pričelo oblačiti. Drevje je bilo nekako grdo zeleno na bledem obzorju. Debele kaplje so padale. Abbé Corentin se je čudil žalosti narave.

Možno mu je bilo vrniti se v župnišče, ne da bi ga kdo opazil.

„Ali ste že tukaj, gospod kurat?“ ga je vprašala kuharica, stara Skolastika. „Torej niste bili v Pont-l'Archevêqueju?“

Abbé pa se je zlagal:

„Zamudil sem poštni voz v Rosy-les-Rosesu. Pojdem kaki drugi dan... Ali slišiš, ne pravi nikomur, da sem se že vrnil!“

Drugi dan ni bral maše. Ostal je zaprt v svoji sobi in ni se upal niti v svojem vrtu sprehajati se.

Ali prihodnjega dne so ga prišli klicat, da nese poslednje olje bolniku v oddaljeno selišče Clos-Mousse.

„Gospoda, kurata še ni domov“, reče kuharica.

„Skolastika se moti; tukaj sem“, zakliče abbé Coventin.

IV.

Ko se je vračal od sela Clos-Moussua, srečal je enega svojih najpobožnejših župljanov.

„Gospod kurat, ste-li imeli srečno pot?“ ga vpraša župljan.

Abbé pa se zlaže drugič: „Izvrstno, prijatelj, izvrstno“.

„In zvon?“

Abbé se zlaže zopet. Gorje, toliko laži, da jih ni bilo več moč šteti!

„Imeniten, prijatelj moj, imeniten! Človek bi rekel, da je iz čistega srebra. In kakšen lep glas! Samo s prstom se ga dotaknete in zvoní vam tako dolgo, kakor da ne bi hotel več nehati“.

„In kdaj ga vidimo?“

„Tako, dragi moj, tako. Ali prej morajo vdolbsti v bron njegovo krstno ime, ime njegovega botra in njegove boterce, in kak izrek iz sv. Pisma . . . In, za Boga, za to treba časa . . .“

„Skolastika!“ reče abbé, vrnivši se domov, „ako bi prodal postelje, stensko uro in omaro v svoji sobi, kaj misliš, ali bi dobil sto tolarjev?“

„Ne dobili bi niti treh pistol (30 frankov) gospod kurat. Kajti, — nočem žaliti vaše časti, — vse pohištvo ni vredno štirih grošev.“

„Skolastika“, prične abbé zopet, jaz ne bom jedel več mesa. Meso mi ne stori dobro“.

„Gospod kurat“, odgovori stara kuharica, „vse to ni naravno, in gotovo vam je nekaj . . . In to od onega dne, ko ste odpotovali proti Pont-l'Archevêqueju. Kaj se vam je vendar bilo pripetilo?“

Nadlegovala ga je toliko časa z vprašanji, da jej je končno vendar povedal vse.

„Oh!“ reče ona, „temu se čisto nič ne čudim. Vaše dobro srce vas bo pogubilo. Pa vendar to naj Vam nikar ne beli glave, gospod kurat! Jaz prevzamem nalogo, to stvar tako dolgo pojasnjevati, dokler ne boste mogli nabrati drugih sto tolarjev“.

In od tedaj si je Skolastika izmišljala pravljice, katere je pripovedovala vsakomur, ki je prišel: Zvon se je razpočil, ko so ga nakladali, in morali so ga preliti. Ko je bil zvon prelit, se je domislil gospod kurat, poslati ga v mesto Rim, da ga naš sv. oče papež blagoslovi in to je dolga pot . . .

Abbe jej je pustil govoriti, ali bil je vedno bolj nesrečen. Kajti poleg lastnih laži, katere si je imel očitati, čutil se je odgovornega tudi za laži Skolastike, in to dvoje skupaj poneverjenjem denarja svojih župljanov je tvorila strašen kup grehov. Krivil se je pod to butaro, in polagoma je prišla prstena blodost

na njegova medla lica namesto prejšnjih rudečih rožic njegove nedolžne in čvrste starosti.

V.

Dan, ki je bil odločen za zlato mašo kurata in za krščenje zvona, je bil že davno prešel. Prebivalci v Lande-Fleurieju so se čudili temu odlašanju. Govorice so se raztresale: Kovač Farigoul je pripovedoval, da so videli kurata Corentina v slabi tovarišiji v okolici Rosy-les-Rosesu in je pripomnil:

Rečem vam: Zapravil je denar za zvon v norostih!

Nastala je stranka zoper častitega božjega služabnika. Ko je hodil po cesti, je obdržalo klobuk na glavi, in slišal je v obraz sovražno mrmranje.

Ubogi sveti mož je bil uničen, tako ga je pekla vest. Razvidel je vso velikost svoje pregrehe. Čutil je nad tem najglobokejšo žalost, in vendar ni mu bilo mogoče priti do popolnega kesanja. In sicer radi tega ne, ker je čutil, da je nespametni milodar, milodar s tujim denarjem dal zoper svojo voljo, ne da bi mu bilo možno prej premisliti, kaj dela.

Tudi si je sam rekel pri sebi, da bi brezumna miloščina mogla postati za nevedno dušo ciganskega otroka najboljšo razodenje Boga in začetek njegovega notranjega razsvetljenja. In vedno je zopet videl one tako črne, tako mile oči polne solz male glumačice . . .

Med tem pa je postajala bridkost njegove vesti neiznosna. Njegova pregreha se je sama povekševala. Nekega dne, po dolgi molitvi, sklenil je, svojega greha iznebiti se s tem, da se javno izpove pred svojimi farani.

VI.

Prihodnjo nedeljo je stopil po sv. evangelju na leco, in bled in premrl od bolj vzvišenega napora kot so bili mučeniki v areni, je pričel:

Dragi mi bratje, dragi prijatelji, dragi moji otroci! Povedati vam moram nekaj.

V tem trenutku pa se je začulo jasno čisto zvonjenje kot srebro iz zvonika in to zvonjenje je napolnilo staro cerkev . . .

Vsi obrazi so se obrnili in začudeno šepetanje se je slišalo po klopih pobožnih: Novi zvon! Novi zvon!

Ali je bil čudež? Ali je bil Bog ukazal svojim angeljem prinesiti nov zvon, da reši čast svojega usmiljenega namestnika?

Ali pa je bila šla Skolastika razodet zadrego svojega starega gospoda onima dvema amerikanskima damama — saj veste — Suzani in Bettini Parcival, ki sta stanovali v tako lepem gradu 3 milje daleč od Lande-Fleurieja, in te dve izvrstni dami sta si morda mislili ter napravili abbéju Corentinu to lepo presenečenje?

Po mojem mnenju je to razlago še težko verjeti kot prvo.

Pa naj bode kakor hoče, prebivalci vasi Lande-Fleurie niso nikoli izvedeli, kaj jim je imel izpovedati abbé Corentin.

Izvirni dopis.

Iz Rusije 28. julija. — Veste Slovenci, kaj se imenuje „trest?“ Na sebi menda niste še izkušali tresta. Mi v Rusiji smo bolj srečni, če je to sreča. V Rusiji, posebno v jugozahodnih krajih, od Harkova do Kijeva in Kišenjeva, se prideluje mnogo sočne sladkorne pese, iz katere delajo najboljši sladkor. Tam se je razvilo množestvo saharinih zavodov (sladkornic). Da bi sami ne trpeli škode, zavodčiki, ki so z začetka drug pred drugim ponižavali ceno sladkorju, so stopili v zvezo; ustanovivši enako ceno za vse zavode. Njihova zveza jim je prinesla veliko korist, oni imajo sedaj v svojih rokah stotine in stotine milijonov. Rusi jih imenujejo „saharnije Koroli (sladkorni kralji)“; zato pa prebivalci, katerim je treba sladkorja, trpe veliko škodo od njihove zveze. Pridelovali so v zavodih petkrat več sladkorja, kakor ga je treba v Rusiji. Kam se djati ž njim? Voziti v tuje dežele; ali tam imajo svoj sladkor. Nič ne dé, če ga imajo, ruski saharozavodčiki so našli pot svojemu sladkorju v bližnje in dalnje dežele. Začeli so ga izvažati v škodo, vendar ne sebi v škodo, ampak v škodo domačim kupovalcem. Kolikor nižje resnične cene prodajajo sladkor tujim narodom, tolikokrat višje resnične cene prodajajo ga doma svojim. Dandanes funt ruskega sladkorja v Londonu stane na ruski denar 4 kopejke, v Moskvi pa ravno tak ruski sladkor plačujemo po 16 kopejk za funt. Le ta trest se je davno že ukoreninil pod imenom „saharozavodski sindikat“.

Kaj pa vlada pravi k tej vpijoči krivici? Vlada pripoznava, da tak položaj je nenormalen, ali storiti svojim na korist nič ne more. Vlada bi mogla ustanoviti enako ceno doma in zunaj, ali takim zakonom ona bi razorila „saharozavodstvo“; škodo cenili bi ne desetkami, ampak stotinami milijonov.

To nadlogo je tedaj treba trpeti, ker je ob času niso zabranili in zato sedaj ni mogoče je odvrniti.

Kakor je rečeno, „saharni sindikat“ se je razvil davnim-davno. No, tako davno so se začeli osnovati tresti v drugih državah, posebno v Severni Ameriki. Menim, da je znano, kako so nedavno Amerikanci splasili Angleže parohodnim trestom, kateri se sicer ni še osnoval, ali če se bo osnoval, angleško bogastvo bo kanulo v večnost. Treste imamo tudi bliže; lansko leto so plačevali v Berolinu za tono nemškega premoga po 18 mark, na Dunaju pa premog iz ravno tistih premogarnic je bil po 8 mark za tono.

Kdo ima škodo od trestov in sindikatov, je vidno iz rečenega. Užitenik ima škodo, državna blagajnica neposredno nima škode, ne koristi, bogatijo le bogatini.

Naloga in dolžnost pravične in modre vlade je, skrbeti za blagostanje vsega naroda. Tedaj vlade bi morale z vsemi zakonitimi sredstvi overati razvitje trestov in sindikatov. Ruska vlada ima nekaj tacega v namenu, kakor je vidno iz članka, ki smo ga čitali te dni v oficijoznem „Vestniku Finansov“. Le-ta časnik je dal krepko odpoved vsakim novim sindikatom. Polakomniti so se namreč hoteli različni trgovci: mokaarji, mesarji, drvarji, lesarji, žitarji. Ko bi na pr. mokaarji in žitarji osnovali sindikat, bi imeli čez tri ali štiri leta v Moskvi žemlje po pet kopejk, mej tem, ko v Londonu bodo take žemlje iz ruske moke po kopejki. Dozdeva se, da njihove želje in zahteve se ne bodo izpolnile. Vlada, kakor je mogoče soditi po odpovedi imenovanega „Vestnika Finansov“, bo omejila lakomno svojevoljnost in kupčija se bo vnela pod določenim zakonom.

Letino imamo lepo, toda dež je silno nadlegoval. Mnogo lepega sena in žita je zgnjilo na poljih. Pet tednov je bil dež z rednim jasnim dnem. Danes je tretji jasni dan, nadjamo se zdaj, da bo vreme. V nekaterih krajih so bili silni viharji in ploha, posebno v Rostovu, Kijevu in Orlu. V Kijevu je ploha naredila posebno veliko škodo. Po „Kreščatiku“, glavni ulici Kijeva, je tekla voda na pol sežnja globoka, razdrila je tlaka 3500 kvadratnih sežnjev, 700 hiš je ostalo z razbitimi okni, nekatera skladišča je tako naglo zalilo, da je utonilo nekaj oseb. Blizu Orla je podrlo in odneslo poslopja železnocestne postaje „Malo-Arhangelsk“ in pri tem je utonilo nekaj oseb.

Glavarja francoske republike so Rusi sprejeli z iskreno radostjo, vsi so mu iz srca peli slavo in kričali „ura!“ Prazničnost je bila sijajna, vse je izviralo iz čistega srca: vse je bilo jednodušno. Sedaj pa, ko je Komb izgnal iz šol 150 tisoč dečkov in deklic na cesto, so stopili ruski časniki v dve vrsti: Veliki časniki, kakor „Moskovske Vedomosti“, „Novoe Vreme“ se čudijo, kje je svobodoljubiva modrost in dober kup časniki pa vriskajo dva „ura! ura!“

— Osebne vesti. Naučnemu ministrstvu v službovanje dodeljeni profesor gosp. dr. Anton Primožič je dobil viteški križec Franc Jožefovega reda. — Sodni pristav v Ilirski Bistrici gosp. Edvard Picek je premeščen v Lož, avskultant v Ljubljani, gospod dr. Mirko Grasselli pa je imenovan sodnim adjunktom v Ilirski Bistrici. — Občinski zastop mesta Idrije je imenoval 29. julija t. l. namestnega učitelja na Cesarja Franca Jožefa državni gimnaziji v Kranju, g. dr. Stanislava Beuka pravim učiteljem in potrdil akademičnega kiparja gosp. Vilkota Levičnika kot namestnega učitelja na mestni realki v Idriji. — Postajenačelnik v Litiji gosp. Ivan Jenko, je dobil dovoljenje, da sme sprejeti meklenburški zlati zaslužni križec. — Štajerski deželni odbor je imenoval Jos. Zabavnika asistentom pri vinorejskem nadzorništvu za Spodnji Štajer.